

א בקרבנין ברא יי ית
עמיא ויה ארעא: ג
וארעא ויה עדיא
וריקניא וזיטוכא על אפי
זהומא ורזחא בן קרם יי
בזעמא על אפי מילא: ג
ואמר יי ליה גהורא ויה
גהורא: יי ויהא יי ית
גהורא ארו עם ואפרילי יי

פניני תר-גום יונתן

פרשת צו - פרה

חידושים ופנינים
בפרשנות המקרא
מתרגום יונתן בן עוזיאל

הרב מאיר שפרד

**פניני תרגום יונתן
הרב מאיר שפריר זצ"ל**

מחבר הספר
"משמעות האותיות"

כל הזכויות שמורות
בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות:

05832-628-54
0686762@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל:
0686762@gmail.com

נשמח לקבל הארות והערות

קטת
עימוד ועיצוב

☎ 050-412-452-4
✉ Kesetgraf@gmail.com

נידוני הפרשה בתרגום יונתן

ד.....? חרש אשר תבשל בו ישבר ♦ טעם שבירת כלי החרס שבושלה בו החטאת.....

ו.....? והבשר כל טהור יאכל בשר ♦ האם צריך לטבול לשם אכילת קדשים.....?

ז.....? קח את אהרן ♦ אהרן התרחק לאחר חטא העגל?.....

ח.....? ויחטא את המזבח... ויקדשהו לכפר עליו ♦ מפני מה הוצרך המזבח לכפרה?.....

פרשת פרה

י.....? ושחט אתה לפניו ♦ האם וכיצד בדקו את הפרה אדומה מי"ח טריפות?.....

פרשת צו

**וְכָלִי חָרַשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר • טעם שבירת כלי
החרס שבושלה בו החטאת**

**(זיקרא ו, כא) וְכָלִי חָרַשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בְּכָלִי נִחְשַׁת
בְּשִׁלָּה וּמִדָּק וְשִׁטַּף בַּמַּיִם:**

מפני מה ציוותה התורה לשבור את כלי החרס אשר בושלה בו החטאת?

רש"י כתב: "לפי שהבליעה שנבלעת נעשית נותר, והוא הדין לכל קדשים".

כלומר בכל בישול קדשים הבליעה הנבלעת בכלי אחר שעבר זמן אכילת הקרבן היא 'נותר', ולכן צריכים להשתמש בכלי חדש שלא בושל בו מעולם. ואף לשבור את הכלי שבישלו בו.

את דברי רש"י ניתן להבין בב' אופנים. א. שאין מטרה בעצם שבירת הכלי, אלא מכיון שנעשה הבלוע 'נותר', הרי שהכלי בלוע באיסור, והיות ולא שייך להגעיל כלי חרס - משום שאינו פולט את טעמו לגמרי, הרי שהבליעה לא תצא מהכלי לעולם, לכן אין תקנה לכלי, ולא נותר אלא לשוברו¹.

ב. שהיות ובלוע בכלי טעם קדשים, יש לשבור את הכלי כדי לבער את הנותר, דשבירת הכלי כמוה כביעור הנותר².

1. ולפ"ז סבור רש"י שאף שהטעם הניתן במאכל הוא לפגם, מ"מ פוסל בקדשים. או שסבור שאין בקדשים טעם לפגם, ועין בהערה הבאה.

2. כהנבה זו הבין בעל הט"ז (בדברי דוד כאן). וצ"ב מה מועילה שבירה זו, הלא ממנ"פ אם יש כאן בליעה של קדשים הרי היא נותר. ומה יועיל שבירת הכלי הלא הבליעה לא תצא. ואם אין כאן בליעת קדשים כי סבור שאין קדושה על הבלוע, מדוע צריך שבירה?

ולכאו' הביאור בזה הוא (כמש"כ הכלי חמדה) שע"י השבירה נחשב שאין סוף הבליעה לצאת, וכמבואר בגדה סב. שדם שלא עתיד לצאת מהכלי אינו מטמא. והיינו שהבלוע באופן זה נחשב כאינו בעולם.

תרגום יונתן כותב טעם אחר:

**וְכֹל מֵאֵן דְּפָחַד דְּתַתְּבִשֵּׁל בֵּיהּ וְתִבְרָ, מְטוּל דְּלֵא יִבְשְׁלוּן בֵּיהּ חוּלִין.
[וכל כלי חרס שיתבשל בו ישבר, בגלל שלא יבשלו בו חולין].**

מת"י מתבאר שאין כאן איסור נותר, ואכן מותר לבשל בזה קדשים אחרים. והסיבה שצריכים לשבור את הכלי היא מחמת שיש חשש שיבואו לבשל בו חולין, ואז יבלע קדשים בחולין.

וצ"ב מדוע יש כאן חשש מיוחד שיבשלו בזה חולין יותר מכל כלי שרת, וכי צריכים לשבור את כל כלי השרת, הלא בכל הכלים בלוע טעם קדשים, וניחוש שיבואו לבשל בזה חולין?

וביותר שאם יש כאן בליעה של קדשים שבכוחה לאסור את החולין, א"כ מדוע שלא תהיה 'נותר', ומצד 'נותר' יש לאסור אף בישול קדשים אחרים, ולא רק חולין?

ביאור נפלא ליישב קושיות אלו כתב האמרי בינה (הלכות פסח סימן י"ח ד"ה ויש לפרש), דלעולם סבור ת"י שאסור לבשל בכלי חרס אף קדשים, אך לא מדין 'נותר' אלא מחמת הטעם הפגום הבלוע בכלי, דבקדשים יש דין 'למשחה ולגדולה', שענינו לאסור בישול בכלי שיש בו טעם לפגם כל שהוא. ומכיון שאין לכלי זה שימוש לקדשים, נוצר חשש שיבואו להשתמש בו לחולין.

ולפ"ז הטעם שאסור להשתמש בו לחולין, אינו מחמת בליעת הקדשים, שהרי הטעם פגום ואינו אוסר, אלא הוא מכיון שכלי זה נחשב לכלי שרת, ואסור לבשל חולין בכלי שרת. וזהו שכתב ת"י שטעם שבירת הכלי הוא מפני החשש שיבואו להשתמש בו לחולין, ולא מדין נותר, אלא מכיון שיש כאן חשש מיוחד שיבאו להשתמש בכלי לחולין.³

והנה מכיון שציוותה התורה לשבור הכלי, ממילא המציאות היתה שלאחר שהתבשל הקרבן בכלי חרס שברו את הכלי (וברש"י נראה שכך היה בכל קדשים). ואכן מבואר בגמ' (יומא כא.) שאחד מניסי העזרה היו שהעזרה בלעה את כל השברים של כלי החרס, ואלמלא זה היתה העזרה מלאה בשברי כלי חרס.

3. עיין בספר כלי חמדה שמפלפל בסוגיא זו ודן האם בכלל יש טעם לפגם בכל קדשים, דהלא אחד הניסים שהיו במקדש הוא שלא הסריח בשר הקדשים מעולם, ובע"כ שהטעם הבלוע אינו טעם פגום. עיי"ש שדן עוד האם כלי חרס יכול להיות כלי שרת.

וְהַבֶּשֶׂר כָּל טְהוֹר יֹאכַל בְּשָׂר • האם צריך לטבול לשם אכילת קדשים?

(ויקרא ז, יט) וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל טָמֵא לֹא יֹאכַל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל
וְהַבֶּשֶׂר כָּל טְהוֹר יֹאכַל בְּשָׂר:

לאחר שאסר הכתוב אכילת בשר שנגע בו טמא, מה בא הכתוב ללמדנו, שכל
טהור יאכל בשר?

רש"י פירש שהכתוב השמיענו שמה שנאסר בחטאת ואשם שיצאו חוץ לקלעים, בבשר זה
הותר לאוכלו בכל העיר. אולם אונקלוס ותרגום יונתן פירשו באופן אחר:

וּבֶשֶׂר קוֹדֵשׁ יֵאָמַר דִּי יִקְרַב בְּכָל מְסָאָב לִית אֲפִשְׁר דְּמִיתָאכִיל, בְּנוֹדָא
יִתְוֹקֵד. וּבֶשֶׂר קוֹדֵשׁ אֵא, כָּל דִּידְכִי לְקוֹדֵשׁ אֵי יִכּוֹל בְּשָׂר קוֹדֵשׁ אֵא:
[ובשר קודש אשר יגע בכל טמא אי אפשר שיאכל, באש ישרף. ובשר
הקודש כל שיטהר לקודש יאכל בשר קודש]

ת"י מפרש 'שכל שיטהר לקודש יאכל בשר קודש', ודבריו מתפרשים בב' פנים, א. בא הכתוב
להשמיענו שרק מי שנטהר לקדשים יכול לאכול בשר קודש, ולהוציא מחוסר כיפורים שאף
שטהור לתרומה אינו טהור לקדשים.

ב. במשך חכמה ביאר באופ"א, שרק מי שטבל לשם קדשים יכול לאכול קדשים, אך אם
טבילתו היתה לשם אכילת תרומה ומעשר, אינו יכול לאכול בקדשים.

קח את אהרן • אהרן התרחק לאחר חטא העגל?

(ויקרא ח, ב) קח את אהרן ואת בניו ואת הפגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות:

מה נכלל בציווי 'קח את אהרן'?

רש"י מפרש: 'קחנו בדברים ומשכהו', אולם לא פירש מדוע הוצרך למושכו בדברים? ומצינו במדרש תנחומא שהוא מפני ענוותנותו של אהרן, (פרשת צו אות י): "דְּבָר אַחַר, קַח אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, פָּתַח אוֹתוֹ בְּדִבְרִים, לְפִי שֶׁהָיָה בּוֹרַח מִן הַשָּׂרָה".

אולם ת"י מפרש באופן אחר:

קָרִיב יֵת אֶהֱרֹן דְּאֶתְרַחַק עַל עֹזְבֵי דְעֵיגְלָא, וְטוֹל יֵת לְבוּשֵׁי אֶהֱרֹן
דְּפִקִּידְתָּךְ יֵת מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְיֵת תּוֹרָא דְחֻטְאֵתָא וְיֵת תְּרִין
דְּכָרִין וְיֵת סְלָא דְפִטְיָדִיא:

[קרב את אהרן שהתרחק על מעשה העגל, וקח את מלבושיו שציוויתך, ואת שמן המשחה, ואת פר החטאת, ואת שניה האילים ואת סל המצות.]

ת"י מפרש שאהרן התרחק לאחר מעשה העגל, וכאן ציווה הקב"ה למשכהו ולקרבהו בדברים לאחר ריחוק זה. וכך איתא בילקוט שמעוני (רמז תקטו):

"קח את אהרן ואת בניו אתו", מה תלמוד לומר לפי שהוא אומר (שמות לב, לה) "ויגף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן" ה'ה' במשמע שנתרחק אהרן, כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו ה'ה' במשמע שנתקרב. מנין שי'דע משה שנתרחק אהרן, שנאמר "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא" ולא נאמר "וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא", בישךאל הוא אומר (שם י, י) "וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא". כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו, אותה שעה ידע משה שנתקרב אהרן...

על כך שאהרן חשש מאוד מחלקו בחטא העגל איתא גם בת"י להלן (ויקרא ט, ז), שאהרן ראה את המזבח עם קרונותיו והיה נדמה לו כדמות עגל, ופחד לגשת אל המזבח. [וכמבואר בחוה"ל

(שער יחוד המעשה) שכשהשטן רואה שהאדם רוצה לעשות איזה דבר טוב הוא מתלבש בצורה של ת"ח ומראה לו גודל חטאו ושאינו ראוי לדבר זה].

ואכן אהרן הקריב ביום השמיני למילואים עגל לחטאת (ויקרא ט, ב), וברש"י שם: "להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה" ובת"י שם: "כדי שלא יספר עליך השטן לשון שלישית, על דבר העגל אשר עשית בחורב".

וַיַּחֲטֵא אֶת הַמִּזְבֵּחַ... וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו • מפני

מה הוצרך המזבח לכפרה?

(ויקרא ח, טו) וַיִּשְׁחֹט וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת הַדָּם וַיִּתֵּן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאַצְבָּעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַדָּם יִצַק אֶל יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו:

מדוע חיטא משה את המזבח ועל איזה חטא הוצרך לכפר עליו?

וּנְכַס מִשֶּׁה יֵת תּוֹדָא. וְנָסִיב מִשֶּׁה יֵת אֲדָמָא וַיֵּהֵב עַל קַרְנוֹת מִדְּבַחָא קְחוּד קְחוּד בְּאַצְבָּעֵיהּ. וְרַבֵּי יֵת מִדְּבַחָא מִן כָּל סַפְק אֲוֹנָס וְחַטּוּפִין, מְטוּל דְּחָשִׁיב בְּלִבֵּיהּ, דְּלָמָא נָסִיבָא סְדִכְיָא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַפְדְּשִׁיתָא מִן אַחִיהוֹן בְּאוֹנָסָא וְקָרִיבּוּ לְעִבְדֵּת מִשְׁבָּנָא, אוּ דִּילְמָא הִישְׁתַּבַּח בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְּלֵא הוּא בְּלִבֵּיהּ לְמִיתָיָא לְעִבְדֵּתָא וְשָׁמַע קַל בְּרוּזָא וְאִיסְתַּפִּי וְאִיתִי בְּלֵא צְבוּ. מְטוּל בְּן דְּכִי יֵתִיה בְּאָדָם תּוֹדָא וַיֵּת מוֹתֵר אֲדָמָא אֲרִיק לִיסוּדָא דְּמִדְּבַחָא וְקָדְשִׁיהּ לְכַפֵּרָא עָלָיו:

[וישחט משה את הפר ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב סביב באצבעו, וימשח את המזבח מכל ספק אונס וגזל, משום שחשב בלבו אולי לקחו נשיאי ישראל תרומה מאחיהם באונס והקריבו לעבודת

**המשכן, או אולי נמצא בבני ישראל שלא היה בליבו להביא לעבודה
ושמע קול הכרוז ויידא והביא בלא רצון, משום כך טהר אותו בדם הפר,
וזאת מותרת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו]**

נראה בת"י שהתקשה מדוע הוצרכו לחטות את המזבח, הרי החיטוי בא לכפר על משהו כלשון המקרא 'לכפר עליו'.

ועל כך ביאר שהוא בא לכפר על 'אונסין וחטופין' - **על התרומות שהגיעו לבניית המשכן בלב שאינו שלם**, מאנשים שתרמו מחמת שנבאלו מהכרוז, ולא נידבו בנדיבות לבם. ועל זה בא חיטוי המזבח לכפר.

וכך איתא בתו"כ (הובא ברמב"ן):

*כפרה זו איני יודע מה היא, מנין אתה אומר שלא היתה כפרה זו
אלא שאמר משה בשעה שיצא הכרוז להתנדב במשכן, דחקו
ישראל איש ואשה והביאו שלא בטובתן, תהא כפרה זו שלא יתנדבו
דבר גזול למשכן.*

בפשטות נראה שתרומות אלו אשר הגיעו ברצון לא גמור אינם 'ממון נקי' ויש בהם סרך גזל, ועל כך צריך המזבח כפרה על שכביכול קיבל ממון שלא כהוגן.

אולם יש שהבינו בדברי הת"י שהחטא אינו בעצם הלקיחה למזבח ממה שלא הגיע בנדיבות לב, כי הלא 'דברים שבלב אינם דברים' וכיון שאדם תרם מרצונו גם אם היו לו אילוצים פנימיים כל עוד ואין כאן 'כפיה' הרי מתנתו מתנה.

אלא החטא שעליו בא חיטוי המזבח לכפר, הוא על מה שקיבלו תרומות מאנשים כאלו, דהנה מבואר בתחילת פרשת תרומה שה' ציווה לקחת תרומות מאת כל איש אשר ידבנו לבו, וכמו שכתב ת"י שם: 'ולא באלמותא'. ובכמה מקומות רואים שהתורה הקפידה מאוד שהתרומות יגיעו מנדיבות לב. ואם ישנם כאלו שתרמו שלא בנדיבות לב. הרי שיש כאן חטא במה שלקחו מהם תרומה זו ועשו ממנה את המשכן אשר צריך להיבנות מממון שבא בנדיבות לב גמורה, ועל חטא זה בא חיטוי המזבח לכפר⁴.

4. כך שמעתי בשם הגר"י ברויאר שליט"א - (משגיח דישיבת 'בית מתתיהו'). אמנם ה'תורה תמימה' בריש פרשת תרומה, מביא את דברי ת"י אלו, ותמה דהלא הכרוז היה שכל מי שנדבו לבו לתרום יבוא ויתרום, ומדוע יש לחוש שמישהו תרם שלא מרצונו, הלא לא היה שום כפיה על זה. ולכן הכריח שמישהו נצטווה שאם לא יתנו ישראל מנדבת לבם, יכפה על תרומה זו, ועל כן היה חשש שמא מישהו שמע דבר זה ותרם בתחילה וכשראה מנדבים לרוב התחרט בלבו, ולא יכול לחזור בו ועל כך צריך כפרה.

פרשת פרה

וְשַׁחַט אֶתְּךָ לְפָנָיו ♦ האם וכיצד בדקו את הפרה אדומה מי"ח טריפות?

(במדבר יט, ג) וַנִּתְּתֶם אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשַׁחַט אֶתְּךָ לְפָנָיו:

האם לאחר השחיטה בדקו את הפרה מי"ח טריפות או שסמכו על כך שרוב הבהמות אין בהם טרפות?

בגמ' (חולין יא.) מבואר שמפרה אדומה לומדים את דין רוב, השולל את חשש הטרפות בבהמה. וההכרח הוא ממה שיש דין לשרוף את הפרה כשהיא שלמה, ועל כרחך שאין בודקים אותה מטרפות כשאר בהמות הנבדקות לאחר שחיטתן. והכיצד לא חוששים שמא היא טריפה, מכאן שסומכים על הרוב.

בת"י נראה לכאורה שסבר אחרת:

וַתִּתְּנוּ יָתָהּ לְאֱלֹעֶזֶר סֶגֶן כֹּהֵנִיא, וַיִּהְיֶה יָתָהּ לְחֹדָא לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא, וַיִּסְדֵּר חֲזוֹר חֲזוֹר לָהּ סִידוּרֵי קִיסִין דְּתֵינִיא, וְכִהְנָא אוֹחְרִין יְבוֹס יָתָהּ קְדָמוּי בְּתֵרִין סִימְנִיא בְּמִשְׁאֵר בְּעִירִין, וַיִּבְדִּיקְנָה בְּתֵמִינֵי סְדֵי טְרִיפִין:

[ונתתם אותה אל אלעזר סגן הכהנים, ויוציא אותה לבדה מחוץ למחנה, ויערוך סביב לה מערכת עצי תאנה, וכהן אחד ישחוט אותה לפניו בשני סימנים כשאר הבהמות, ויבדקנה בשמונה עשר טריפות].

מבואר בדבריו שאכן היו בודקים את הפרה אדומה מ"ח טריפות. ולא כנאמר בגמ' הנ"ל. ולדבריו אין מקור מכאן לדין רוב, ולהיפך בפרה אדומה רואים שלא סומכים על הרוב⁵.

אלא שצ"ב כיצד מבחינה מעשית מתבצעת הבדיקה, הלא לכאורה אינו חולק על הדין שנלמד מהיקש, שהפרה צריכה להישרף שלמה, וכיצד יבדוק ותשאר שלמה⁶?

עוד צ"ב כיצד בודק את הוושט - הלא אם אין סומכין על הרוב, נחשוש שמא במקום השחיטה נמצא נקב והיא טריפה?

והנה באחרונים ביארו ג' דרכים בדברי ת"י, כיצד ניתן לבדוק את הפרה מטרפות מבלי שיצטרכו לחותכה.

א. בדיקת טרפות ע"י עמוד הענן

א. בשו"ת בית יצחק להגאון מלבוב, וכן באילת השחר בשם הגר"ח ברלין, ביארו את דברי הת"י עפ"י התוס' בשבת (כב:) שבזמן שהיו בני"י במדבר האיר להם עמוד הענן באופן כזה שהיו יכולים לראות מבעד לחבית את תכולתה, והיינו **כמין שיקוף**, וא"כ יתכן שאת הפרה אדומה בדקו מחיים ע"י עמוד הענן, ומיושב שהפרה נותרה שלמה ויכלו לשורפה כדין, ואף יכלו לבדוק טרם השחיטה את מקום הוושט.

אלא שלפ"ז יוצא כמה בעיות:

א. שדבר זה היה רק בפרה אדומה שהיתה **במדבר**, ולא נכתב זאת לדורות כחלק מדין פרה אדומה. ובת"י נראה שלמד שזה חלק מהציווי שנאמר בפרה אדומה **האמורה לדורות**⁷.

ב. אם ניתן היה לבדוק טרפות במדבר באופן זה, הרי שאין לסמוך על הרוב במקום שניתן לברר ואם כן בדיקה זו היתה צריכה להתבצע **בכל הקרבנות כולם!** ובכל הבהמות שנשחטו לאכילה, ובת"י נראה שזה חידוש מיוחד בהלכות פרה אדומה.

5. ואמנם לא יקשה לדבריו מנין נדע את דין רוב, כי בגמ' שם יש ילפותות רבות לדין זה, ולדעת ת"י בפרה אדומה יש דין לבדוק את הטרפות ולא לסמוך על הרוב.

6. ועל קושיא זו היה מקום ליישב שסבר כהבנת התוס' בקושייתו (חולין יא. ד"ה אתיא), שכל שיש חיבור כל שהוא בין אברי הפרה נחשב שהפרה שלמה לענין השריפה.

7. ואפשר ליישב דלדורות שלא היה עמוד ענן סמכי על רוב, ומהכא שמעינן לה דהא הציווי הוא לדורות, ורק במדבר לא יכלו לסמוך על הרוב כיון שיכול להתברר בקל. ולפ"ז אין ת"י פליג על הגמ' בחולין כלל.

ג. בת"י נראה שבדקו את הפרה לאחר השחיטה, וכדי ליישב את הקושיא שהקדמנו מבדיקת הווטש נצטרך לומר (לביאור זה) שבדקו את הפרה מחיים ולא כדמשמע בת"י, ואף אם לא נאמר כך, יהיה באמת קשה מדוע בדקו לאחר המיתה ולא מחיים⁸.

ב. בדיקה מחיים ע"י העברת היד

מהלך נוסף מבואר בתשובת בית יצחק (יו"ד לט) עפ"י לשון הרמ"א⁹ (יו"ד לה, א) שכתב: "מצאתי כתוב בשם הר"ר יהודה חסיד שאמר שיש להעביר ולמשמש היד ע"ג הבהמה בעודה חיה, אם תשפיל לארץ תחת ידו ודאי כשרה, ואם לאו טרפה, ונתתי בו סימן 'לב' נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה"¹⁰. וכו' והביא את זה מהתשב"ץ וכתב שמצא עוד סימנים ולא רצה להאריך בזה, ומסיים: 'ונראה שאין לסמוך על זה לענין בדיקת טרפות הריאה'.

אמנם בתשבץ קטן (שם) מופיע דין זה כדין לכתחילה שניתן כך לבדוק טריפות, ולפ"ז ביארו שזה כוונת ת"י שבדקו את הפרה באופן זה מחיים, ומיושב כנ"ל שנוותרו שלמה ואף בדקו את הווטש.

אלא שלפ"ז צ"ב הקושיא הראשונה כיצד הגמ' לומדת מפרה שסומכים על הרוב הלא בדקו את הפרה מחייה, וכלל לא סמכו על הרוב?

ובתשובת הר צבי (או"ח ב, מה) ביאר שוודאי אף לסוברים שניתן לסמוך על בדיקה זו אין הכוונה שהיא טובה יותר מרוב, ואם לא סמכינן על רוב, כל שכן שלא תועיל בדיקה זו¹⁰.

ג. בדיקה מחיים ע"י סימנים שונים

רבנו בחיי (ויקרא ז, ח) מביא אופן נוסף כיצד ניתן לבדוק את הטרפות מחיים, ולדעתו את כל הקרבנות היו בודקים קודם הקרבנתם, כדי שלא יקריבו טריפה ע"ג המזבח. שהיו הכהנים

8. ואולם קושיא זו ניתן ליישב, דהנה יש להתבונן לדברי התוס' בשבת שיכלו לראות לתוך הכלים, עד כמה היה כך הדבר הלא לא יכלו לראות איש לאהלו של חבירו - אחרת ממה התפעל בלעם כשראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה. ובוודאי לא ראו אף למאחורי הבגדים כי הלא ערוהו בעששית אסורה וא"כ לא יכלו ללמוד ולברך. ואם נאמר שלא יכלו להתבונן בדבר חי אלא בדומם יהיה מובן מדוע בדקו דווקא לאחר השחיטה ודו"ק.

9. וכן מוכח ברש"ש בבכורות נח: שלמד כך פשט בפסוק 'כל אשר יעבור תחת השבט', שהכוונה לבדיקת הבכור מטריפה באופן זה של העברת היד, ונמצא לדבריו שיש פסוק אחר ממנו ניתן ללמוד מקור לבדיקת טרפות באופן זה, עיי"ש.

10. עיי"ש שדחה ביאור זה בת"י מכמה טעמים.

בודקים את הטריפה בדוקין שבעין ובשאר סימנים קודם שחיתתן.

וכע"ז כתב התורת חיים (עבודה זרה ו.) שאף בדורות האחרונים יכולים היו להבחין בטרפות מחיים, שיש כמה סימנים וניסיונות שיכולים לידע בבהמה בחייה אם טרפה היא אם לאו.

ולפ"ז יתכן שכוונת ת"י שבדקו את הטריפה ע"י סימנים אלו מחייה, ומיושב כל הקושיות כנ"ל¹¹.

11. אלא שלא כ"כ מסתבר שהתורה נתנה כהוראה לדורות סימנים אלו לכל, וכמש"כ הרמ"א הנ"ל שאין לסמוך על כך לדינא, וכן במהרש"ם (יו"ד ח"ב, פתיחה להל' טרפות) כתב שגם דורות הראשונים לא סמכו על סימנים אלו שאינם סימנים מובהקים, וכדמוכח מהגמ' שלמדה מכאן את דין רוב - ואם נאמר שבדקו בסימנים אלו נמצא שהיה כאן תרי רובי ומנ"ל ללמוד לרוב אחד.